

Dalma Luketin, prof.
DV Kaštela, Kaštela

Igor Longo, prof.
DV Cvit Mediterana, Split,

PRIJELAZ DJETETA IZ VRTIĆA U ŠKOLU (tekst uz poster)

Svi bismo željeli da nam dijete bude dobar učenik, da mu školsko učenje ne predstavlja nikakav problem, a rijetko dobar školski uspjeh dovodimo u vezu s pitanjem kreće li dijete u pravom trenutku u školu, odnosno je li dovoljno pripremljeno i zrelo za tako veliki korak.

Polazak u školu je prvi ozbiljniji susret djeteta sa životnim obvezama, s društvenim autoritetom, sa strogo formuliranim zahtjevima i očekivanjima. To kako će ih dijete shvatiti i ispuniti, u velikoj mjeri će utjecati na sliku o sebi koju dijete formira, pa i na njegova očekivanja od samoga sebe i njegovu uspješnost u mnogim kasnijim aktivnostima.

U školi se od djeteta traže sasvim drugačiji načini učenja od onih na koji je dijete učilo do sada; učenje nije više prirodno, motivirano znatiželjom i željom da se osmisli svijet. Ne uči se kroz igru, istražujući svijet oko sebe, sada se uči i kad se ne želi. Sada se uči i kad se MORA. Dijete ulazi u sustav u kojem je niz obveza, novih ritmova, očekivanja odraslih – kojima dijete nije baš uvijek doraslo i koji nisu njegovi. Odrasli, ako se njihova očekivanja koja postavljaju pred dijete ne ispunjavaju – mogu započeti pritiskati dijete koristeći potkupljivanje, kritiziranje, omalovažavanje... A to će zasigurno rezultirati neprihvaćanjem školskih obveza i autoriteta koji se pokušavaju nametnuti, te udaljavanjem djeteta od njih.

Premda svi koji poznaju pedagogiju i dječju psihologiju znaju da bi opravdanije bilo procjenjivati **zrelost škole za dijete**, naša škola (i postojeći propisi) još uvijek to dostatno ne uvažava(ju); dijete treba dostići određeni stupanj spoznajnog, čuvstvenog i socijalnog razvoja, te razviti određene kulturne, higijenske i radne navike da bi moglo (bez poteškoća) izvršiti zadatke koje mu škola postavlja. Ono se za polazak u školu treba fizički i psihički pripremiti. Dakako, za adekvatno uključivanje djeteta trebaju se pripremiti i stručni djelatnici škole, a posebice djetetovi roditelji.

Zakonom se propisuje da djeca određene kronološke dobi moraju krenuti u školu. Kod nas je to s navršениh 6, a najkasnije sedam godina do početka školske godine. Međutim, činjenica je da se djeca razvijaju različitom brzinom i u fizičkom - što je svima očigledno i lako prihvatljivo, ali i u psihičkom pogledu – što je manje očigledno i mnogima teško prihvatljivo. Iz tog se razloga djeca iste dobi nalaze na različitim stupnjevima razvoja, odnosno isti stupanj razvoja postižu u različitoj dobi. Stoga kriterij kronološke dobi nije dovoljno pouzdan, jer se ne vodi računa o tim presudnim razlikama, pa među djecom koja bi trebala krenuti u školu, uz većinu onih kojima će program biti primjeren, ima i onih kojima će program biti prelagan i bilo bi im bolje da su krenuli godinu dana ranije u školu, a ima i onih kojima će biti pretežak i bolje im je da im se polazak u školu odgodi za drugu godinu.

Uvažavanje psihofizičke zrelosti za polazak u školu jedan je od najznačajnijih načina kako da zaštitimo svoje dijete i sebe od iskustva školskog neuspjeha.

Spremnost za školu obuhvaća više aspekata, pa je uobičajeno govoriti o fizičkoj, intelektualnoj i emocionalno-socijalnoj komponenti. Dakle, od djeteta se traži zadovoljavajuća:

- TJELESNA RAZVIJENOST
- INTELEKTUALNA RAZVIJENOST
- EMOCIONALNO – SOCIJALNA RAZVIJENOST

Tjelesnu i intelektualnu razvijenost vrlo je lako opažati i mjeriti, dok emocionalnu i socijalnu zrelost možemo samo manje ili više uspješno procjenjivati. Takve je procjene naravno lakše napraviti što više vremena provedemo s djetetom.

U travnju 2005. godine primijenili smo upitnike za roditelje i za odgajatelje u svrhu ispitivanja njihovog mišljenja o prelasku djeteta iz vrtića u osnovnu školu.

Upitnik je anonimno ispunilo 153 roditelja i 54 odgajateljice u vrtićima "Cvit Mediterana" i "Kaštela".

Od roditelja smo saznali da od svoje djece očekuju u prvom razredu odličan ili vrlo dobar uspjeh (95,4%), što je realno očekivanje obzirom na način ocjenjivanja u prvom razredu. Većina je smatrala sebe i svoju djecu spremnima za polazak u prvi razred, tek jedna trećina roditelja (37,4%) nije u to bila sasvim sigurna. Sebe potpuno spremnima za preuzimanje obveza koje će se pojaviti polaskom njihova djeteta u školu smatra tek 63,3% roditelja.

Roditelji veliku važnost, barem deklarativno, pridaju emocionalnoj zrelosti djeteta za školu. Međutim nisu roditelji oni koji odlučuju kad će njihovo dijete krenuti u školu, hoće li to biti ove godine ili godinu ranije ili kasnije. U toj odluci zadnju riječ ima školska komisija koju čine stručni tim škole i liječnik školske medicine. Oni su dužni koristiti se propisima u kojima postoje određeni kriteriji za odgađanje školovanja. Tako se događa da "beznačajni" emocionalni problemi, posebno "emocionalna i socijalna nezrelost" ne predstavljaju dovoljno veliki razlog za odgađanje upisa. Tako se upisuju djeca koja bi, da su krenula godinu dana kasnije u školu, vjerojatno svladavala zahtjeve škole bez poteškoća, koju ne bi trebalo tjerati na pisanje domaćih radova, s kojima roditelji ne bi trebali učiti do kraja osnovne škole, a često i kasnije.

Najnovija neurološka istraživanja pokazuju da je mozak je jedinstven kao otisak prsta, a njegova težina i veličina može dosta varirati, kao i njegov razvoj. Mozak djeteta razvija se u prepoznatljivim stupnjevima koji mogu imati raspon i tri godine. Tako jedno dijete može naučiti čitati sa četiri godine, a drugo sa sedam i, usprkos tome, oba se mozga razvijaju potpuno normalnom brzinom. To znači da treba prihvatiti individualne razlike u razvoju kod djece kao normalne. Vjerojatno je da bi se mnoge teškoće u učenju mogle izbjeći kad dijete ne bi prerano krenulo u školu. Propisi, nažalost, to ne uvažavaju, pa su tako važne odluke o djeci prepuštene senzibilnosti komisija koje se često koriste i nekim vlastitim kriterijima (broj djece, broj razreda, radno vrijeme roditelja, smjena brata/sestre i sl.) odnosno kriterijima koji su izvan značajnih karakteristika djeteta.

54 dgajateljice iz vrtića "Kaštela"i "Cvit Mediterana" također je anonimno ispunilo sličan upitnik. Ovo su njihova mišljenja:

* asocijacije na pojam suradnja vrtića i škole imaju uglavnom negativnu konotaciju. Odgovori su vrlo različiti i uglavnom ovakvi: loše, daleko, nezainteresirano, površno, slab kontakt, ništa, nepovezanost, nedovoljna suradnja, neusklađeno, čak i ajme! i koja suradnja?

* postojeću suradnju vrtića i pripadajuće škole odgajateljice su ocijenile slabom (44%) ili čak lošom (24%), a vrlo dobrom i dobrom samo 1/3 odgajateljica (31%);

* sveukupan odnos vrtić-roditelji ocjenjuju kao vrlo dobar, dok odnos škola-roditelji procjenjuju nešto lošijim (dobrim)

* najvećim problemom u odnosu škola-vrtić odgajatelji smatraju lošu suradnju, nedovoljnu komunikaciju, nezainteresiranost za problem i neusuglašenost programa;

* na unapređenju tog odnosa trebali bi poraditi svi mi zajedno: od stručnih službi, učitelja i odgajatelja do Ministarstva (na razini programa)

- odgajatelji imaju puno ideja kako unaprijediti ovu suradnju:
- imati na uvidu planove i metode rada jedni od drugih,
- sudjelovati jedni kod drugih sa raznim programima,
- uzajamno se posjećivati razgovarati,
- međusobno se informirati na razini stručnih službi,
- potrebno je da škola više zna o vrtiću,
- zajedničke aktivnosti, igre, izložbe,
- razmjenjivati ideje,
- biti "blizu",
- surađivati tijekom cijele godine,
- znati probleme i kod onog drugog,
- uskladiti programe,
- češće se dogovarati oko prioriteta,
- programi se trebaju prožimati,
- sudjelovati na zajedničkim seminarima, radionicama o zajedničkim temama (daroviti, djeca s poteškoćama...)

* odgajateljice pridaju najveću važnost: emocionalnom i socijalnom aspektu spremnosti za školu i smatraju da se u školi najveća važnost pridaje intelektualnim komponentama.

* također školu vide kao mjesto koje je osrednje prilagođeno potrebama djeteta.

- one smatraju da su uzrok tome:
- programi su zahtjevni, sa puno informacija koje treba naučiti,
- kad prenosimo informacije školi najviše ih zanima znanje,
- škola je opterećena informacijama,
- škola se (osim informacijama) ne opterećuje drugim stvarima,
- po intelektu razvrstavaju djecu u razrede,
- puno se traži od djece,
- i mi sve više naglašavamo intelekt zbog škole,
- raditi na znanju je najlakše učiteljima u školi,
- vole dobivati "gotovu" djecu koja znaju,
- opterećeni su programom,
- zanemaruje se individualnost,
- programi nisu prilagođeni djeci

Je li je to zaista tako ili je to samo mišljenje odgajatelja (proizašlo iz njihovog iskustva kao odgajatelja i kao roditelja?) trebalo bi provjeriti i u školi – pitajući ista pitanja ne samo učitelje nego i roditelje i djecu!!!

Ove upitnike ispunili su roditelji i odgajatelji prije primjene HNOS-a u našim školama. Ove godine HNOS se uvodi u sve škole, ali se ne bi moglo reći, kako mi vidimo, da je učiteljima baš sasvim jasno o čemu se točno radi. Govori se o rasterećenju programa, a

Bolonjska deklaracija traži da učenik bude subjekt programa – ali kako to u razredu ostvariti? Može li se dekretom senzibilizirati učitelje da vide i gledaju učenika, a ne više samo svoj predmet i obavezan program? Ili, da vide ispred sebe cjelovito dijete, osobu s mnogim aspektima, potrebama, željama, vrijednostima, sposobnostima – a ne samo osobu koja uči, odnosno učenika?

* Kad razmišljaju o tome da će neko "njihovo" dijete nespremno poći u školu, odgajatelj brine njihov daljnji razvoj: razvoj samopoštovanja i loše slike o sebi, loši osjećaji: nesretnost, neuspjeh, razočaranje, socijalna neprihvaćenost.

* Temeljnu razliku škole i vrtića odgajatelji vide

- u pristupu djetetu i njegovoj osobnosti
- u odnosu dijete-odgojitelj i dijete-učitelj
- koliko vremena provode s djetetom
- vrtić prati potrebe djeteta i njegove sposobnosti, poštuje se njegovo pravo na
- različitost
- vrtić izlazi ususret roditelju; u školi nema ustupaka ni razumijevanja
- radne navike (u školi)
- u vrtiću uči se kroz igru; u školi je nametnuta disciplina
- škola nije prilagođena dječjim potrebama
- orijentacija na dijete – orijentacija na program
- u vrtiću slijedimo ritam djeteta, njihove probleme i potrebe
- vrtić: odgoj – škola: obrazovanje
- u vrtiću je sloboda i neopterećenost
- u vrtiću je intenzivnija komunikacija s djecom
- škola je nemaštovita u prenošenju znanja
- ocjenjivanje u školi frustrira
- škola je roditeljima važnija

* Prijedlozi odgajateljica na temu uključivanja djeteta u školu:

- zašto ne zatraže o problemnoj djeci informaciju iz vrtića? Mi smo radili s tom djecom.
- Promijeniti način rada u 1. razredu; učiti kroz igru
- Prilagoditi programe djetetu
- Da škola počne tretirati dijete kao dijete
- Više osjećati dijete, njegove potrebe, želje i interese
- Neka testiranje za školu obavi psiholog škole u vrtiću
- Da svi stručni suradnici iz škole i vrtića zauzmu isti stav o
- potrebi znanja pisanja i čitanja
- Osigurati duži period prilagodbe
- Voditi više računa o emocijama djeteta
- Educirati učitelje
- Smanjiti broj djece po razredima
- Izbaciti ocjenjivanje u 1. razredu
- Neka djeca budu najvažnija
- Vratiti se odgoju bar 20%
- Smanjiti opseg gradiva

ZAKLJUČAK:

Dvosmjerna komunikacija uvjet je bez kojeg se ne može u uspješnoj suradnji vrtića i škole. Nije dovoljno samo prenijeti informacije iz vrtića u školu, nego bi bilo dobro sastati se više puta u toku pedagoške godine. Vrtić treba dobiti povratne informacije iz škole o svim značajnim činjenicama vezanim za dijete, kako bi svoje planove i programe, po mogućnosti, uskladila s onim što bi djetetu osiguralo da njegov start u svijet škole bude uspješan.

I na kraju: na iskustvo i znanja koje je dijete steklo prije polaska u školu možemo utjecati, ali postoje neki aspekti spremnosti za školu koji su rezultat procesa sazrijevanja koji su biološki uvjetovani. Ako dijete nije zrelo – ne gurajte ga u školu.

Odgadanjem početka školovanja godine mukotrpnog suočavanja sa razarajućim učincima školskog neuspjeha mogu biti izbjegnute ili barem ublažene. Pustimo dijete da „sazrije“, ništa neće izgubiti. U međuvremenu mu možemo pomoći da nauči postizati uspjeh i veseliti mu se.

Želimo da u školu pođe s osjećajem i mišlju: „ja to mogu“ i „rado idem u školu“. Želimo da se u njoj dobro osjeća, da doživi radost, uvažavanje, poticaj, priznanje, da se uvažava ono što zna i može, da školu prihvati kao svoj drugi dom.